

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов

«__» _____ 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Технологія організації та активізації громад

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань

23 Соціальна робота

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність

231 «Соціальна робота» (соціальна робота)

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація

соціальне адміністрування у громаді

(назва спеціалізації)

інститут, факультет
відділення

Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 3188
(підпис) _____ (підпис, підпис)
«__» _____ 2016 р.

2016 – 2017 навчальний рік

Робоча програма «Технологія організації та активізації громад» для студентів за спеціальністю «Соціальна робота»

Розробник:

Лях Т.Л., кандидат педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту людини

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Протокол від 30 серпня 2016 р. № 8

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

_____ (Т.Г. Веретенко)

Розподіл годин звірено з навчальним планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини _____ Н.А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма курсу «Технологія організації та активізації громад»

IV. Методи навчання

V. Методичне забезпечення курсу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення навчальної дисципліни «Технологія організації та активізації громад» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ОКР «магістр» спеціальності: 8.13010201 «Соціальна робота».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні підходи, форми та методи активізації територіальної громади.

Наразі в Україні відбувається децентралізація влади, реформа системи надання соціальних послуг, розробляються механізми соціального замовлення, переосмислюється роль державних соціальних служб та неурядових організацій у здійсненні соціальної роботи у громадах із сім'ями, дітьми та молоддю. Перед сучасним соціальним працівником постають нові соціальні проблеми, які потребують вирішення, розширюється коло об'єктів соціальної роботи, серед яких особливе місце належить місцевій територіальній громаді. Робота в громаді – один з трьох основних методів соціальної роботи в розумінні західноєвропейському та північноамериканському.

В останні роки на рівні територіальних громад спостерігається певний прогрес у розвитку самоврядування. Але проходить це вкрай нерівномірно і суперечливо. Причиною цього є недосконалість сучасного українського законодавства, яке встановлює невиправданий розподіл повноважень між державною владою та місцевим самоврядуванням на місцях, що потребує негайного реформування, недовіра до влади з боку населення, відсутність культури та традицій місцевого самоврядування, бракує дій органів державної влади щодо популяризації та підтримки місцевого самоврядування. Громадяни мають достатньо широкий спектр передбачених законом можливостей впливати на діяльність влади від лобіювання своїх інтересів до страйків, мітингів і пікетів. Останні політичні події в країні активізували місцеві громади, підвищили соціальну активність їх членів. Робота в громаді – це діяльність об'єднань людей заради вирішення їхніх проблем, поліпшення їхнього життя. Часто для створення таких об'єднань, започаткування громадського руху потрібен агент змін, роль якого може відігравати соціальний працівник. Тому, соціальний працівник має володіти сучасними технологіями активізації місцевих громад, вміти здійснювати оцінку потреб громади, оцінку громадою свої потреб.

Запропонований курс «Технологія організації та активізації громад» охоплює актуальні питання активізації членів територіальних громад.

Метою викладання навчальної дисципліни «Технологія організації та активізації громад» є: підвищити рівень поінформованості студентів про зміст со-

ціальної роботи в громаді та сформувати у них навички активізації громади до вирішення соціальних проблем.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Технологія організації та активізації громад» є:

- розкрити зміст понять «громада», «активізація громади», «технології»;
- проаналізувати принципи та етапи активізації громади;
- обґрунтувати провідну роль участі членів громади в процесі її активізації та формуванні соціального капіталу;
- ознайомити студентів з етапами оцінки громадою своїх потреб;
- опрацювати на практиці окремі методи оцінки потреб громади та пріоритизації соціальних проблем громади;
- сформувати в студентів навички щодо розробки плану дій по вирішенню соціальних проблем громади.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати про: сучасні підходи до розуміння громади як об'єкту соціальної роботи та інституту громадянського суспільств; політико-правове регулювання роботи в громаді в Україні та за кордоном; досвід діяльності вітчизняних державних та громадських організацій, благодійних фондів з розвитку громадської активності та підтримки громадських ініціатив; механізм створення фонду громади та банку молодіжних ініціатив; стратегії діяльності соціальних працівників у громаді; методи активізації громади для вирішення її соціальних проблем та потреб; особливості планування та реалізація соціальних програм у громаді на основі оцінки її потреб.

вміти: моделювати програми з оцінки потреб громади, адаптувати форми і методи, які застосовують з метою активізації громади задля вирішення соціальних проблем.

Компетенції студентів:

Професійно-базові: *діагностична* (Вміння оцінити критичні стани та ризики, які можуть виникати у клієнтів та надати відповідну допомогу. Вміння визначати та оцінювати актуальні соціальні проблеми, прогнозувати наступні зміни і впливи на соціальні об'єкти, визначати шляхи подолання проблем. Вміти організовувати та координувати партнерство й взаємодію з іншими соціальними інституціями, громадськими організаціями, залучення їх для проведення оцінки потреб особи та сім'ї. Готовність здійснювати моніторинг і оцінку ефективності окремих втручань та програм. Вміння готувати рекомендації для прийняття управлінських рішень та соціального проектування в умовах, коли дос-

лідницьке завдання важко піддається формалізації); *технологічна* (готовність до розроблення та реалізації соціальних технологій з урахування специфіки регіону, динаміки часу та особливостей ситуації. Здатність здійснювати ефективний моніторинг та оцінку впровадження технологій);

Професійно-спеціальні: *розуміння основ соціальної політики* (Розуміння соціальних проблем, соціальної структури й процесів на рівні суспільства та громади. Здатність використовувати знання в галузі соціальної політики, актуальних соціальних проблем та підходів у організації надання допомоги отримувачам послуг. Готовність до здійснення підготовки аналітичних, дослідницьких робіт у галузі соціальної політики); *здатність до створення здоров'язберігаючого простору* (Здатність до формування здоров'язберігаючої поведінки у отримувачів послуг. Здатність до створення здоров'язберігаючого простору під час професійної діяльності. Готовність до впровадження діяльності зі збереження та зміцнення громадського здоров'я, вміння створювати відповідні умови).

Програмні результати навчання: знання теоретичних основ соціальної роботи в громаді; знання інноваційних форм та методів активізації громади, вивчення потреб громади та вміння їх застосовувати в процесі соціальної роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 6 кредитів ECTS.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 180 год., з них 24 год. – лекції, 24 год. – семінарські заняття, самостійна робота – 120 год., модульний контроль – 12 год.

- 1 курс: із них: 16 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття, самостійна робота – 80 год., модульний контроль – 8 год.
- 2 курс: із них: 8 год. – лекції, 8 год. – семінарські заняття, самостійна робота – 40 год., модульний контроль – 4 год.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Технологія організації та активізації громад» завершується *заліком*.

Структура програми навчальної дисципліни «Технологія організації та активізації громад»

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 1301 Соціальне забезпечення	Вибіркова		
	Напрямок підготовки: --			
Модулів – 1	Спеціальність: 8.13010201 «Соціальна робота»	Рік підготовки		
Змістових модулів – 6		1-й		
Загальна кількість годин – 180		Семестр		
		10-11		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції		
		24 год., з них: 16 год. – 10 семестр; 8 год. – 11 семестр		
		Семінарські		
		24 год. , з них: 16 год. – 10 семестр; 8 год. – 11 семестр		
		Самостійна робота		
		120 год. , з них: 80 год. – 10 семестр; 40 год. – 11 семестр		
		Вид контролю:		
		Залік (11 семестр)		

II. Тематичний план навчальної дисципліни «Технологія організації та активізації громад»

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семинарських	Практичних	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовий модуль 1. Громада як об'єкт соціальної роботи									
1.1.1	Сучасні підходи до розуміння громади як об'єкту соціальної роботи	2	2	2	0	0	0	0	0
1.1.2	Сучасні підходи до розуміння громади як інституту громадянського суспільства	16	4	2	2	0	0	10	2
	Разом:	18	6	4	2	0	0	10	2
Змістовий модуль 2. Правовий та етичний аспекти активізації участі громадян у місцевому самоврядуванні									
1.2.1	Політико-правове регулювання роботи в громаді: вітчизняний і міжнародний аспекти	21	4	2	2	0	0	15	2
	Разом:	21	4	2	2	0	0	15	2
Змістовий модуль 3. Сприяння розвитку громадської активності та підтримки громадських ініціатив									
1.3.1	Огляд діяльності вітчизняних державних та громадських організацій, благодійних фондів з розвитку громадської активності та підтримки громадських ініціатив	2	2	2	0	0	0	0	0
1.3.2	Фонди громад в Україні та світі	2	2	2	0	0	0	0	0
1.3.3	Банки молодіжних ініціатив	19	2	2	0	0	0	15	2
	Разом:	23	6	6	0	0	0	15	2
Змістовий модуль 4. Методи активізації громади для вирішення її соціальних проблем та потреб									
1.4.1	Методи оцінки потреб громади	28	8	2	6	0	0	20	0
1.4.2	Методи оцінки громадою своїх потреб	30	8	2	6	0	0	20	2

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Практичних	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
	<i>Разом:</i>	58	16	4	12	0	0	40	2
	<i>Разом за 10 семестр:</i>	120	32	16	16	0	0	80	8
<i>Змістовий модуль 5. Стратегії діяльності соціальних працівників у громаді</i>									
1.5.1	Огляд моделей і стратегій діяльності соціальних працівників у громаді	2	2	2	0	0	0	0	0
1.5.2	Особливості застосування тактики співпраці	2	2	0	2	0	0	0	0
1.5.3	Особливості застосування тактики кампанії	2	2	0	2	0	0	0	0
1.5.4	Особливості застосування тактики протистояння	24	2	0	2	0	0	20	2
	<i>Разом:</i>	30	8	2	6	0	0	20	2
<i>Змістовий модуль 6. Планування та реалізація соціальних програм у громаді на основі оцінки її потреб</i>									
1.6.1	Розробка та впровадження соціальних програм у громаді	4	4	4	0	0	0	0	0
1.6.2	Проблеми моніторингу та оцінки соціальних програм у громаді	26	4	2	2	0	0	20	2
	<i>Разом:</i>	30	8	6	2	0	0	20	2
	<i>Разом за 11 семестр:</i>	60	16	8	8	0	0	40	4
	<i>ВСЬОГО:</i>	180	48	24	24	0	0	120	12

III. Програма навчальної дисципліни «Технологія організації та активізації громад»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 **«Громада як об'єкт соціальної роботи»**

Лекція 1. Сучасні підходи до розуміння громади як об'єкту соціальної роботи (2 год.)

Поняття «громада». Типи, функції та межі громади. Ознаки територіальних громад як людських спільнот. Громада як соціальний феномен в практиці вітчизняної соціальної роботи.

***Оновні поняття теми:** громада, види громад, місцеве самоврядування, громадянське суспільство.*

Лекція 2. Сучасні підходи до розуміння громади як інституту громадянського суспільства (2 год.)

Громада як основа місцевого самоврядування. Поняття «громадянське суспільство». Індикатори громадянського суспільства. Громада як ресурс для розвитку громадянського суспільства.

***Оновні поняття теми:** громада, види громад, місцеве самоврядування, громадянське суспільство, влада, народовладдя.*

Семінарське заняття 1. Громада як соціальний феномен в практиці міжнародної та вітчизняної соціальної роботи (2 год.).

Підсумковий модульний контроль (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 **«Правовий та етичний аспекти активізації участі громадян у місцевому самоврядуванні»**

Лекція 3. Політико-правове регулювання роботи в громаді: вітчизняний і міжнародний аспекти (2 год.)

Міжнародні нормативно-правові акти регулювання роботи в громаді. Вітчизняні нормативно-правові акти про організацію та активізацію місцевих громад.

Оновні поняття теми: громада, місцеве самоврядування, громадянське суспільство, закон, територіальна громада.

Семінарське заняття 2. Українське законодавство про місцеве самоврядування, територіальну громаду, про форми участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування (2 год.).

Підсумковий модульний контроль (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

«Сприяння розвитку громадської активності та підтримки громадських ініціатив»

Лекція 4. Огляд діяльності вітчизняних державних та громадських організацій, благодійних фондів з розвитку громадської активності та підтримки громадських ініціатив (2 год.)

Сприяння розвитку громад у мережі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Досвід активізації місцевих громад у неурядовому секторі, міжнародними та вітчизняними благодійними фондами. Грантова підтримка проектних пропозицій, спрямованих на розвиток громад.

Оновні поняття теми: громада, громадянське суспільство, соціальна служба, неурядові організації.

Лекція 5. Фонди громад в Україні та світі (2 год.)

Практика створення фондів громад для вирішення місцевих проблем шляхом залучення місцевих ресурсів і колективного громадського прийняття рішень. Базові ознаки фонду громади. Фонд громад як лідер громади, двигун розвитку філантропії та інструмент перерозподілу ресурсів задля вирішення найважливіших проблем і потреб громади.

Оновні поняття теми: громада, фонд громад, залучення ресурсів, благодійність.

Лекція 6. Банки молодіжних ініціатив (2 год.)

Поняття «банк молодіжних ініціатив» (YouthBank). Історія створення та розвитку банків молодіжних ініціатив. Огляд вебсайту Асоціації банків молодіжних ініціатив (<http://www.youthbank.org/>). Технологія молодіжного банку як інструмент для знаходження порозуміння поколінь у громаді.

Оновні поняття теми: громада, банк молодіжних ініціатив, порозуміння.

Підсумковий модульний контроль (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

«Стратегії діяльності соціальних працівників у громаді»

Лекція 7. Огляд моделей і стратегій діяльності соціальних працівників у громаді (2 год.)

Сучасні класифікації моделей соціальної роботи в громаді. Організація територіальної громади. Організація догляду в громаді. Організація громад за інтересами та етнічних громад. Організація віртуальних громад. Стратегії і тактики у різних моделях соціальної роботи в громаді. Модель місцевого розвитку; модель соціального планування; модель соціальної дії (за Д. Ротман). Тактики співпраці, кампанії, протистояння.

Оновні поняття теми: громада, ролі, тактики, стратегії.

Семінарське заняття 3. Особливості застосування тактики співпраці (2 год.).

Семінарське заняття 4. Особливості застосування тактики кампанії (2 год.).

Семінарське заняття 5. Особливості застосування тактики протистояння (2 год.).

Підсумковий модульний контроль (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5

«Методи активізації громади для вирішення її соціальних проблем та потреб»

Лекція 8-9. Методи оцінки потреб громади (4 год.)

Характеристика, переваги та недоліки методів оцінки потреб громади:

- Опитування всіх членів громади;
- Опитування цільової групи громади;
- Опитування набувачів послуг;
- Опитування ключових осіб;
- Вторинний аналіз інформації;

- Аналіз соціальних індикаторів (показників);
- Аналіз документів (контент-аналіз);
- Аналіз інформації від інших організацій.

Оновні поняття теми: *групада, метод, методи оцінки потреб, оцінка потреб.*

Семінарське заняття 6. Підходи до визначення потреб та проблем громади (2 год.).

Лекція 10-11. Методи оцінки громадою своїх потреб (4 год.)

Громада як рушійна сила місцевих соціальних перетворень. Етапи розвитку ініціативної групи. Технологія організації роботи ініціативної групи. Огляд методів оцінки громадою своїх потреб. Інтерактивна гра «Кроти».

Оновні поняття теми: *групада, метод, методи оцінки потреб, оцінка потреб.*

Семінарське заняття 7. Фази проведення оцінки громадою своїх потреб (ОГП) (2 год.).

Семінарське заняття 8. Метод оцінки громадою своїх потреб «лінія часу» (2 год.)

Семінарське заняття 9. Метод оцінки громадою своїх потреб «карта проблем громади» (2 год.)

Семінарське заняття 10. Метод оцінки громадою своїх потреб «Афіша фільму» (2 год.)

Семінарське заняття 11. Метод оцінки громадою своїх потреб «Майстерня» (2 год.)

Підсумковий модульний контроль (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6

«Планування та реалізація соціальних програм у громаді на основі оцінки її потреб»

Лекція 12. П'ятикрокова модель впровадження програм у громаді (2 год.)

П'ятикрокова модель організації громади та впровадження програм у ній.

Зміст етапів п'ятикрокової моделі організації громади та впровадження програм у ній: аналіз стану громади; планування та ініціювання програм; впровадження програм; підтримка діяльності та зміцнення програми; поширення результатів чи переоцінка стану громади.

***Основні поняття теми:** громада, модель, програма, стан.*

Семінарське заняття 12. Метод визначення пріоритетності проблем «Матриця» (2 год.).

Підсумковий модульний контроль (2 год.)

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Технологія організації та активізації громад»

Разом: 420 год., лекції – 24 год., семінарські заняття – 24 год., практичні заняття – 0 год., самостійна робота – 120 год., підсумковий контроль – 6 год.

1		2	3			4			5				6		
Громада як об'єкт соціальної роботи		Правовий та етичний аспекти активізації участі громадян у місцевому самоврядуванні	Сприяння розвитку громадської активності та підтримки громадських ініціатив			Стратегії діяльності соціальних працівників у громаді			Методи активізації громади для вирішення її соціальних проблем та потреб				Планування та реалізація соціальних програм у громаді на основі оцінки її потреб		
43		42	33			64			100				42		
1	2	3	4	5	6	7			8, 9	10, 11			12		
Сучасні підходи до розуміння громади як об'єкту соціальної роботи (1 бал)	Сучасні підходи до розуміння громади як інституту громадянського суспільства (1 бал)	Політико-правове регулювання роботи в громаді: вітчизняний і міжнародний аспекти (1 бал)	Огляд діяльності вітчизняних державних та громадських організацій, благодійних фондів з розвитку громадської активності та підтримки громадських ініціатив (1 бал)	Фонди громад в Україні та світі (1 бал)	Банки молодіжних ініціатив (1 бал)	Огляд моделей і стратегій діяльності соціальних працівників у громаді (1 бал)			Методи оцінки потреб громади (2 бали)	Методи оцінки громадою своїх потреб (2 бали)			П'ятикрокова модель впровадження програм у громаді (1 бал)		
	Громада як соціальний феномен в практиці міжнародної та вітчизняної соціальної роботи (11 балів)	Українське законодавство про місцеве самоврядування, територіальну громаду, про форми участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування (11 балів)				Особливості застосування тактики співпраці (11 балів)	Особливості застосування тактики кампанії (11 балів)	Особливості застосування тактики протистояння (11 балів)	Підходи до визначення потреб та проблем громади (11 балів)	Фази проведення ОГП (11 балів)	Метод ОГП «лінія часу» (11 балів)	Метод ОГП «Карта проблем громади» (11 балів)	Метод ОГП «Афіша фільм» (11 балів)	Метод ОГП «Майстерня» (11 балів)	Метод чотиритижневої роботи з громадою (11 балів)
	5 балів	5 балів	5 балів			5 балів			5 балів				5 балів		
	Модульний контроль 1 (25 балів)	Модульний контроль 2 (25 балів)	Модульний контроль 3 (25 балів)			Модульний контроль 4 (25 балів)			Модульний контроль 5 (25 балів)				Модульний контроль 6 (25 балів)		
324:100=3.24. Студент набрав Х балів; Розрахунок: Х:3,24= загальна кількість балів															

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 **«Громада як об'єкт соціальної роботи»**

Семінарське заняття 1. Громада як соціальний феномен в практиці міжнародної та вітчизняної соціальної роботи (2 год.).

Історія розвитку соціальної роботи в громаді у США та Європі. Історія розвитку соціальної роботи в громаді в Україні та країнах колишнього СРСР. Впровадження моделей соціальної роботи в громаді: вітчизняна та зарубіжна специфіка.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 **«Правовий та етичний аспекти активізації участі громадян у місцевому самоврядуванні»**

Семінарське заняття 2. Українське законодавство про місцеве самоврядування, територіальну громаду та форми участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування (2 год.).

Правова основа та принципи місцевого самоврядування: Конституція України, закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про місцеве самоврядування в Україні».

Система та повноваження органів місцевого самоврядування в Україні.

Форми здійснення місцевого самоврядування (Місцевий референдум як форма вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення. Місцеві вибори. Загальні збори громадян. Місцеві ініціативи. Порядок внесення місцевої ініціативи. Громадські слухання. Організація і участь в мітингах, походах, демонстраціях, пікетуваннях на місцевому рівні. Участь населення у роботі органів місцевого самоврядування на добровільних засадах (в якості експертів, спеціалістів, консультантів, громадських контролерів)).

9 балів, із них:

1. своєчасність виконання навчальних завдань - 1 бал
2. повний обсяг їх виконання - 1 бал
3. якість виконання навчальних завдань - 3 бали

4. самостійність виконання - 1 бали
5. творчий підхід у виконанні завдань - 1 бал
6. коректність посилань - 1 бал
7. правильність оформлення списку використаних джерел - 1 бали

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

«Стратегії діяльності соціальних працівників у громаді»

Семінарське заняття 3. Особливості застосування тактики співпраці (2 год.).

Мета тактики співпраці. Завдання, які постають перед соціальним працівником. Тактика впровадження змін. Моделі коаліцій у громаді: обмін інформацією та ресурсами; технічна допомога; саморегуляція; планування та координація послуг; представництво інтересів (М. Робертс-Діжіннеро).

Семінарське заняття 4. Особливості застосування тактики кампанії (2 год.).

Поняття «кампанія». Мета тактики кампанії. Навчання як складова тактики кампанії. Переконавання як складова тактики кампанії. Лобіювання як складова тактики кампанії. Прикладі успішних інформаційних кампаній в Україні, світі.

Семінарське заняття 5. Особливості застосування тактики протистояння (2 год.).

Зміст поняття «протистояння». Мета тактики протистояння. Аналіз ситуації щодо вибору тактики протистояння:

- Чи справді опоненти змінам є настільки сильними, що єдиним шляхом досягнення успіху є протистояння тим, на кого спрямовані зміни?
- Чи можуть запропоновані зміни бути ефективними, якщо вони нав'язані силою?
- Які можливі негативні наслідки конфлікту?

Ефективність розв'язання соціальних проблем громади з використанням тактики протистояння. Проведення переговорів і досягнення домовленостей. Масові акції. Збір підписів під петиціями. Судові позови.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5

«Методи активізації громади для вирішення її соціальних проблем та потреб»

Семінарське заняття 6. Підходи до визначення потреб та проблем громади (2 год.).

Інтерактивне заняття.

Мета: ознайомити студентів із існуючими підходами до визначення потреб громади, сформулювати переваги кожного із запропонованих підходів.

Обладнання: аркуші фліпчарту, маркери, скотч.

Хід проведення: Студенти пригадують етапи активізації громади, педагог звертає їхню увагу на те, що перший етап активізації – це аналіз ситуації, і на ньому визначаються потреби та проблеми громади.

Робота з текстом (15 хв.).

Домінантою соціальної роботи у громаді, за словами канадських спеціалістів з розвитку громади Мішеля та Джуді Боп, є, в першу чергу, визначення потреб і проблем громади. Спочатку з'ясуємо, у чому ж відмінність між поняттями «потреба» та «проблема»?

Потреба – це стан живого організму людської особистості, соціальної групи або суспільства в цілому, що відображає необхідність у будь-чому, залежність від об'єктивних умов життєдіяльності, і є рушійною силою активності.

Проблема – це питання, що має найважливіше життєве значення, потребує якнайшвидшого розв'язання, і досить часто, виникає тоді, коли потреби людей не задовольняються.

У практиці соціальної роботи виокремлюють два підходи до визначення потреб і проблем громади.

Перший підхід полягає у тому, що процес визначення потреб громади здійснюється зовнішнім експертом. Другий підхід вказує на те, що основними суб'єктами визначення потреб і проблем громади є сама громада. У процесі визначення потреб і проблем громади зовнішній експерт-професіонал може вивчити думку членів громади шляхом опитування, спостереження чи обстеження, проаналізувати отриману інформацію і визначити на основі цього основні, на його думку, потреби і проблеми, що існують у громаді. Після цього він приймає рішення про надання певних послуг для задоволення існуючих потреб і розв'язання виниклих проблем, враховуючи, насамперед, можливості організа-

ції, яку він представляє, та наявні ресурси. При цьому, думка членів громади про необхідність тих чи інших послуг до уваги практично не береться. Безумовно, такі послуги є дуже важливими для благополуччя членів громади, але не всі можуть задовольнити потреби більшості її членів, до того ж, не завжди ці послуги спрямовані на вирішення першочергових для громади проблем.

Другий підхід вказує на те, що основним суб'єктом визначення потреб і проблем громади є сама громада. Особливість підходу, що передбачає активну участь членів громади, полягає в тому, що самі пересічні люди визначають власні потреби, аналізують їх, визначають шляхи вирішення і працюють, щоб їх реалізувати. Звичайно, вони можуть отримувати допомогу та підтримку фахівців соціальної сфери, але самі члени громади, а не фахівці, контролюють процес визначення та вирішення певної проблеми.

	Перший підхід	Другий підхід
Суб'єкти, які визначають проблему	Зовнішній експерт (уряд, державні та громадські організації, спеціалісти)	Члени громади
Роль професійних працівників	Основна	Допоміжна
Активність членів громади	Низька	Висока
Інструменти збору інформації	Спостереження, інтерв'ю, анкетування, аналіз документів	Спостереження, інтерв'ю, анкетування, аналіз документів + інтерактивні методи роботи

Визначення проблемно-потребового поля членів громади найчастіше проводять за допомогою таких соціологічних методів, як спостереження, інтерв'ю, анкетування, аналіз документів тощо. Т. Семигіна пропонує наступну класифікацію діагностичного інструментарію для визначення потреб і проблем у громаді.

Методи	Характеристика	Переваги	Недоліки
--------	----------------	----------	----------

Опитування всіх членів громади	Інтерв'ю з членами громади	Дає широкий погляд на існуючі потреби і проблеми	Вимагає багато часу і витрат
Опитування надавачів послуг	Інтерв'ю з обраною групою	Інформація отримана безпосередньо від членів цільової групи	Можливі труднощі з визначенням місця перебування членів цільової групи. Вимагає часу і коштів
Опитування ключових осіб	Інтерв'ю з обізнаними впливовими членами громади	Ознайомлюватися з поглядами лідерів громади	Лідери можуть представляти думку впливової структури, але не членів цільової групи
Аналіз соціальних індикаторів (показників)	Аналіз таких даних, як вік, зайнятість, рівень доходів членів громади тощо	Дані є доступними й надають інформацію про соціально-демографічний стан членів громади	Показники не є деталізованими
Аналіз документів	Перегляд адміністративних документів	Надають інформацію щодо основних проблем і турбот членів громад	Можуть бути суб'єктивними та важко доступними
Аналіз інформації від інших організацій	Аналіз даних і документів державних та інших місцевих організацій	Можуть надати нову інформацію, яку важко отримати з інших джерел	Не завжди є доступним

Другий етап: робота в малих групах (15 хв.).

Педагог об'єднує студентів у чотири групи і пропонує наступне завдання: першій і третій групам потрібно визначити переваги здійснення оцінки потреб і проблем громади зовнішнім експертом; другій і четвертій - переваги оцінки потреб і проблем самою громадою.

Третій етап: керована дискусія (30 хв.).

Педагог пропонує об'єднатися групам, які виконували однакові завдання. Після цього «групи-суперники» розташовуються одна навпроти одної. Подальша процедура полягає у тому, що одна із груп називає аргумент, який підтверджує переваги використання певного підходу, а інша група відповідає їм контраргументом на користь іншого способу визначення потреб громади.

Четвертий етап: обговорення результатів роботи у великому колі (15 хв.):

- Який із запропонованих підходів, на вашу думку, можна вважати більш ефективним і чому?
- Яка роль соціального працівника у процесі оцінки потреб спільноти?
- Які висновки можна зробити після проведеної роботи?

Семінарське заняття 7. Фази проведення оцінки громадою своїх потреб (ОГП) (2 год.).

Навчання методам ОГП. Визначення очікуваного результату від ОГП. Визначення меж громади. Зустрічі з владою і активістами громад. Інформування населення про ОГП. Визначення інформації, необхідної для ОГП. Визначення потенційних студентів ОГП. Визначення необхідних ресурсів. Розподіл ролей і груп при проведенні ОГП. Проведення ОГП у групах, сформованих з представників місцевих громад. Огляд і узагальнення можливих вторинних джерел інформації. Систематизація результатів. Пріоритизація проблем на зборах представників місцевих громад. Формування ініціативних груп з розробки та подальшого виконання планів по рішенню проблем місцевого співтовариства. Інформування населення через ЗМІ, зустрічі/зібрання.

Семінарське заняття 8. Метод оцінки громадою своїх потреб «лінія часу» (2 год.)

Інтерактивне заняття.

Мета: навчити студентів аналізувати зміни та значимі події, які відбулися за певний період часу в громаді, та їх вплив на благополуччя людей.

Обладнання: картки, ножиці, маркери.

Хід проведення:

Перший етап (3хв.). Педагог малює на дошці пряму горизонтальну лінію, яка відображатиме певний період часу, і відмічає на ній роки.

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Другий етап (7 хв.). Кожний студент отримує 10 карток (аркуш А-5). Усім пропонується пригадати і записати на окремій картці одну подію, яка певним чином (позитивно чи негативно) вплинула на розвиток соціальної роботи в Україні.

Третій етап (15 хв.). Педагог об'єднує студентів у чотири групи. Протягом 15 хв. кожна група обговорює та фіксує на невеликих картках (одна подія – одна картка) події, які певним чином (позитивно чи негативно) вплинули на розвиток соціальної роботи в Україні.

Четвертий етап (15 хв.). Педагог пропонує групам по черзі зачитувати події, якими був знаменний конкретний рік, з коротким коментарем. Студенти розміщують картки вздовж лінії в хронологічному порядку (рік за роком), при цьому картки з подіями, що вплинули позитивно, розташовуються над лінією, а картки з подіями, які негативно позначилися на розвитку соціальної роботи, відповідно, під лінією. Якщо події, зафіксовані на картці збігаються, картки кладуть одна на одну.

Четвертий етап: обговорення отриманих результатів у загальному колі (20 хв.):

- Що з того, що відбулося і мало певні наслідки, вам би хотілося змінити на краще?
- Які проблеми в соціальній роботі ми можемо визначити на основі ваших напрацювань?
- Яка мета даного методу ?
- Які труднощі можуть виникнути у процесі використання даного методу?
- Яким чином можна сформулювати завдання (запитання), використовуючи даний метод для членів конкретної громади (наприклад, територіальної, громади батьків, молоді тощо)?

Якщо ж студентам важко представити формулювання запитання, необхідно запропонувати їм декілька варіантів. При цьому слід звертати увагу на те, щоб запитання були чіткими і стосувалися конкретної громади. Наприклад:

- Що відбулося в нашій громаді за останні 10 років?
- Які події, зміни у житті громади вплинули на поведінку підростаючого покоління?
- Що було зроблено силами громади за 10 останніх років для благополуччя людей з функціональними обмеженнями?

Семінарське заняття 9. Метод оцінки громадою своїх потреб «карта проблем громади» (2 год.)

Інтерактивне заняття.

Мета: навчити студентів складати карти території, на яких проживають громади, й на їх основі визначити (потреби) проблеми громади.

Обладнання: аркуші паперу формату А-1, маркери.

Хід проведення:

Перший етап (30 хв.)

Педагог об'єднує студентів за ознакою спільної території й пояснює завдання: намалюйте карту (схему) вашого міста (району, селища); нанесіть на карту інформацію (об'єкти, установи) про те, що вам заважає як членам громади (у даному випадку професійної), та на підставі цієї інформації сформулюйте проблеми, які визначились у вас як членів професійної громади – практиків соціальної роботи.

Типи громад педагог визначає залежно від цільової групи, з якою він працює.

Другий етап: презентація результатів роботи малих груп (30 хв.).

Представники груп називають проблеми громади, які вони визначили на основі своїх карт, а педагог записує їх на плакаті «Проблеми громади...».

Третій етап: обговорення результатів роботи (15 хв.):

- Які знання, навички ви отримали під час виконання даної справи?
- Які переваги даного методу оцінки потреб громади?
- Які складнощі можуть виникнути при застосуванні даного методу?

Семінарське заняття 10. Метод оцінки громадою своїх потреб «Афіша фільму» (2 год.)

Інтерактивне заняття.

Мета: навчити студентів аналізувати реальну ситуацію, визначаючи позитивні моменти реальності, упущення та проблеми, а також передбачати перспективи подальшого розвитку подій.

Обладнання: аркуші фліпчарту, маркери, скотч, схема аналізу рекламного плаката.

Хід проведення:

Перший етап: об'єднання у групи (5 хв.). Педагог об'єднує студентів у чотири групи за принципом підбору команди для зйомки фільму (продюсер, режисер, сценарист...)

Другий етап: робота в групах (25 хв.). Перед початком роботи педагог з'ясовує в студентів, як вони уявляють собі рекламний плакат до фільму? (Це короткий анонс змісту фільму. Він повідомляє про що йтиметься у даній картині).

Потім педагог пропонує їм подумати про життя своєї громади (в даному випадку професійної). Якими здобутками пишається громада? Які проблеми існують? Що їх турбує найбільше? Далі кожній групі необхідно протягом 25 хв. створити рекламний плакат документального фільму про розвиток соціальної роботи в Україні, відобразивши реальний стан речей на сьогоднішній день, включаючи і позитивні, і негативні моменти, та придумати назву плаката. У рекламному плакаті потрібно відобразити: успіхи та досягнення у сфері соціальної роботи; упущення та проблеми; перспективи подальшого розвитку (можливі зміни у теорії та практиці соціальної роботи).

У плакаті не повинно бути жодних написів, вся інформація має подаватися у вигляді малюнків і символів. Можна написати лише назву фільму.

- Приклади тем рекламного плаката:
- Вчора і сьогодні нашої громади;
- Наша громада: здобутки і втрати;
- Організація дозвілля наших дітей;
- Плюси і мінуси нашої громади;
- Життя наших дітей у громаді.

Третій етап: обговорення студентами змісту плакатів та інтерпретація своїх думок групою-автором (30 хв.). Коли плакати будуть готові, їх закріплюють на стінах. Педагог разом зі студентами обговорює кожний плакат по черзі. Група, яка створювала плакат, не повинна брати участь в обговоренні, свої думки з приводу того, що вони бачать і як розуміють зображене висловлюють лише ті студенти, які не брали участь у створенні плаката. Обговорення плаката здійснюється за наступною схемою:

- Що Вас найбільше вразило у плакаті?
- Які теми підняті групою?
- На чому акцентують свою увагу автори плаката?

Під час обговорення педагог на аркуші фліпчарту фіксує проблеми, визначені студентами в ході обговорення. Після того як плакат обговорили інші студенти, у групи, яка його розробляла, є можливість додати те, про що на їх думку, не було сказано, або ж озвучена інтерпретація не відповідала задуму авторів. Якщо під час цього з'ясовуються ще якісь проблеми, педагог занотовує їх до

створеного списку. Після обговорення усіх плакатів, педагог оголошує повний перелік проблем, визначених студентами в процесі обговорення.

Четвертий етап: обговорення особливостей здійснення методу (15 хв.):

- Яка мета використання даного методу?
- На що варто звернути увагу соціальному працівнику при застосуванні методу „Рекламний плакат до фільму”?
- Як можна сформулювати тему рекламного плаката для конкретної громади?
- Які ще варіанти даного методу можна запропонувати?

Семінарське заняття 11. Метод оцінки громадою своїх потреб «Майстерня» (2 год.)

Інтерактивне заняття.

Мета: ознайомити студентів із способами виявлення та групування проблем, залучаючи до цього усіх членів групи.

Обладнання: картки, маркери, скотч.

Хід проведення

Перший етап: індивідуальна робота (5 хв.). Педагог роздає студентам картки, на яких вони фіксують проблеми не більше 5, (по одній на кожній картці), вибираючи їх із переліку проблем, які були напрацьовані в ході виконання попередніх семінарських занять. Кожний може занотувати від 3 до 5 проблем.

Другий етап: робота в групах (15 хв.). Педагог об’єднує студентів у групи по 4-6 осіб. У кожній групі студенти обговорюють сформульовані проблеми, визначають спільні та відмінні й на окремих картках занотовують сформульовані проблеми, які група в результаті обговорення визначила як найбільш актуальні.

Кількість проблем, які педагог пропонує визначити, залежить від того, скільки студентів візьмуть участь в ОГП. Але оптимальна кількість визначених проблем має бути 3-5.

Третій етап: групування проблем (30 хв.). Представники груп по черзі зачитують сформульовані проблеми. Педагог розміщує картки на видному місці (на стіні чи підлозі), об’єднуючи їх із подібними на основі узгоджених у групі критеріїв. Таким критерієм може бути зміст проблеми, тобто суть проблеми одна і та ж, але використане різне формулювання.

Картки з подібними проблемами виставляються одна під одною, а з різними – поруч.

Четвертий етап: обговорення результатів у великому колі (10 хв.). Студенти обговорюють сформульовані проблеми, після чого уточнюють загальне формулювання певної групи проблем. Таким чином, з'являється загальна проблема (узагальнене формулювання) та окремі проблеми, що її складають.

Запитання для обговорення:

- З якою метою використовується даний метод?
- Які труднощі можуть виникнути при застосуванні методу „Майстерня”?
- Що б ви порекомендували соціальному працівнику, аби уникнути помилок під час використання цього методу?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6

«Планування та реалізація соціальних програм у громаді на основі оцінки її потреб»

Семінарське заняття 12. Метод визначення пріоритетності проблем «Матриця» (2 год.).

Інтерактивне заняття.

Мета: навчити студентів визначати пріоритетність проблем на основі певних критеріїв.

Обладнання: 4 аркуша формату А-1, скотч, маркери, квасолини, одноразові стаканчики.

Хід проведення:

Перший етап. Педагог заздалегідь створює матрицю, склеюючи 4 аркуша фліпчарту разом. Матриця має складатися з наступних колонок:

Формулювання проблем	Критерій Наприклад: швидкість вирішення	Критерій	Критерій	Загальна сума балів
Наприклад: Відсутність дитячого ігрового майданчика в місцевому парку ві-				

дпочинку				

Проблеми, які були виявлені студентами в процесі використання методів ОГП, зводяться в єдиний список і фіксуються у лівій колонці матриці зверху вниз, а критерії, за якими вони будуть оцінюватися, записуються у наступних колонках зверху і зліва направо.

Бажано, щоб кількість проблем для визначення їх пріоритетності була не більше десяти. Якщо ОГП проводиться у декількох групах одночасно, все одно, усі проблеми зводяться в єдину матрицю. Якщо студентами визначено багато проблем, в такому випадку враховується їх повторюваність.

Для визначення пріоритетності проблем усіх студентів, які працювали над цим, запрошують у велику залу.

Визначення проблем та їх пріоритизацію бажано здійснювати під час однієї зустрічі.

Другий етап. Педагог разом з учасниками групи визначає критерії, за якими будуть визначатися пріоритетні проблеми.

Приклади критеріїв: актуальність – важливість із точки зору наслідків; швидкість вирішення проблеми; можливість вирішення проблеми власними силами; наявність ресурсів для вирішення проблеми; малі витрати коштів, спрямованих на вирішення проблеми.

Критерії для пріоритизації проблем у конкретній громаді визначаються групою, яка готує та проводить ОГП. Кількість критеріїв/характеристик має бути в межах від двох до чотирьох. Критерій, який обов'язково повинен бути: можливість вирішення проблеми власними силами.

Третій етап. Проблеми можна оцінювати у балах із використанням квасолин, зернят або інших подібних предметів, які можна полічити.

Для визначення пріоритетності проблем кожному учаснику пропонується відрахувати та покласти в стаканчик визначену кількість квасолин. Кількість квасолин визначається за такою формулою: кількість проблем, помножена на кількість критеріїв. Наприклад, якщо проблем 5, а критеріїв 3, то кожний студент отримує по 15 квасолин.

Четвертий етап. Студенти оцінюють проблему, спершу за першим критерієм, потім – за другим і т. д. Для цього кількість квасолин необхідно поділити на N рівних частин відповідно до кількості критеріїв і розкласти одну частину на матриці, віддаючи більшу кількість квасолин найбільш пріоритетним пробле-

мам і менше (або жодної) – менш пріоритетним відповідно до зазначеного критерію.

П'ятий етап. „Лічильна комісія”, яка обирається із членів групи підраховує кількість kwasolin у кожній клітинці й загальну суму з кожної проблеми (горизонтальні лінії).

Шостий етап. За отриманими результатами педагог визначає три найпріоритетніші проблеми. Далі формуються ініціативні групи щодо вирішення цих проблем. Для цього кожен з учасників ОГП може написати своє прізвище біля тієї проблеми чи проблем, до вирішення якої він готовий долучитися.

Формування ініціативних груп може здійснюватися й іншими способами. Наприклад, кожному студенту ОГП роздається аркуш паперу, на якому він записує своє прізвище, контактний телефон і проблему, до вирішення якої готовий долучитися. Не обов'язково, щоб усі учасники ОГП увійшли до складу ініціативної групи. Вони можуть приєднатися до неї на етапі конкретних дій по вирішенню проблем.

Сьомий етап. Обговорення особливостей використання методу визначення пріоритетності проблем (10 хв.):

- У чому ефективність використання такого методу визначення пріоритетності проблем як „Матриця”?
- З якими труднощами може зустрітися соціальний працівник під час використання даного методу?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Для самостійної роботи студентам пропонується кілька завдань, що мають підсумовувати знання, отримані при вивченні поточних тем курсу.

Теми, що виносяться для самостійної роботи студентів, безпосередньо пов'язані з матеріалом, який вивчається на поточних заняттях.

Виконання завдань самостійної роботи вимагає від студента глибокого володіння матеріалом, отриманим під час поточних занять, розвиває вміння самостійно досліджувати проблему шляхом пошуку і аналізу спеціальної літератури з різних галузей знань, розвиває вміння викладати та відстоювати власну точку зору.

Самостійна робота 1. Іноземні наукові дослідження у галузі соціальної роботи та активізації громади (10 год.)

Використовуючи пошукові системи Academic Search Premier, Newspaper Source, ERIC, EBSCOhost, PABMED, Google Scholar запропонуйте 10 зарубіжних наукових досліджень з різних аспектів соціальної роботи в громаді, активізації громади. Проаналізуйте ці публікації та напишіть анотацію (до 30 слів) по кожній з них, вказавши електронний ресурс.

Виконане завдання приймається електронною поштою за адресою: t.liakh@kubg.edu.ua (тема повідомлення: ср_1)

Самостійна робота 2. Розробка оголошення для мешканців територіальної громади (15 год.)

Завдання:

Розробити оголошення для мешканців територіальної громади із запрошенням на захід з оцінки потреб та соціальних проблем громади.

Виконане завдання приймається електронною поштою за адресою: t.liakh@kubg.edu.ua (тема повідомлення: ср_2)

Самостійна робота 3. Розробка газетної статті (15 год.)

Завдання виконується у електронному вигляді, суворо дотримуючись таких вимог:

1. Робота із виконаними завданнями має бути загальним обсягом до 2 сторінок формату А 4, надрукована у текстовому редакторі Microsoft Word шрифтом Times New Roman розміром 14 із одинарним міжрядковим інтервалом та полями з усіх боків – 20 мм.
2. Тему друкувати великими жирними літерами, симетрично до тексту. Праворуч, через два інтервали під назвою – прізвище та ініціали автора, номер групи.
3. Нижче, через один інтервал – назву завдання, основний текст, список використаних джерел; назву наступного завдання і т.ін.
4. Посилання на використані джерела по тексту у квадратних скобках [...].

Завдання:

Розробити газетну статтю, орієнтовану на мешканців територіальної громади, про важливість їхньої участі у розв'язанні соціальних проблем громади. Стаття має бути мотиваційною за своїм змістом, пропонувати певну ідею і конкретні попозиції по згуртуванню.

Виконане завдання приймається електронною поштою за адресою:

t.liakh@kubg.edu.ua (тема повідомлення: ср_3)

Самостійна робота 4. Розробка анкети для мешканців місцевої громади (40 год.)

Вимоги до оформлення:

*Обсяг роботи від 2 до 5 сторінок набраних у редакторі WORD у вигляді комп'ютерного файла з розширенням *.doc. Шрифт Times New Roman 14. Міжрядковий інтервал 1,5. Поля з усіх сторін 20 мм.*

Завдання:

Розробити анкету для мешканців місцевої громади з метою визначення їхньої готовності долучатися до роботи з оцінки потреб та розв'язання соціальних проблем громади.

Виконане завдання приймається електронною поштою за адресою: t.liakh@kubg.edu.ua (тема повідомлення: Розробка програми ср_4)

Самостійна робота 5. Анкетування мешканців місцевої громади (20 год.)

Завдання:

Провести опитування 30 мешканців територіальної громади, викоистовуючи розроблену під час попередньої самостійної роботи анкету та інтпретувати дані.

Виконане завдання приймається електронною поштою за адресою: t.liakh@kubg.edu.ua (тема повідомлення: Розробка програми ср_5)

Самостійна робота 6. Створення наукової статті (20 год.)

Завдання:

Створити наукову статтю з висвітленням результатів проведеного під час самостійної роботи №5 анкетування мешканців територіальної громади

*Обсяг роботи від 2 до 5 сторінок набраних у редакторі WORD у вигляді комп'ютерного файла з розширенням *.doc. Шрифт Times New Roman 14. Міжрядковий інтервал 1,5. Поля з усіх сторін 20 мм.*

Виконане завдання приймається електронною поштою за адресою: t.liakh@kubg.edu.ua (тема повідомлення: Розробка програми ср_6)

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів оцінюються за модульно-рейтинговою

системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл.

Таблиця

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	12
2.	Відвідування семінарських занять	132
6.	Модульні контрольні роботи	150
7.	Самостійна робота	30
Максимальна кількість балів		324
Форма контролю - залік		$324:100=3,24$. Студент набрав X балів; Розрахунок: $X:3,24=$ загальна кількість балів

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи: усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; письмового контролю: модульне письмове тестування; звіт, самоконтроль: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Таблиця		
Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за традиційною системою (4-бальна шкала)	Оцінка за шкалою ECTS
01 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX

60 – 68	«задовільно»	Е
69 – 74	«задовільно»	Д
75 – 81	«добре»	С
82 – 89	«добре»	В
90 – 100	«відмінно»	А

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістовного модуля.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Вакуленко О. В. Залучення місцевих громад до вирішення проблем дітей, сімей та молоді, які опинилися у складних життєвих обставинах : метод. рек. / О. В. Вакуленко, Н. М. Комарова, Н. Ф. Романова. – К. : Держсоцслужба, 2010. – 108 с.
2. Громада як осередок соціальної роботи з дітьми та сім'ями: Метод. матеріали для тренера / О. В. Безпалько та ін.; Під ред. І. Д. Зверєвої. – К. : Наук. світ, 2004. – 69 с.
3. Семигіна Т. Робота в громаді: практика й політика / Т. Семигіна. – К. : Видавничий дім "КМ Академія", 2004. – 180 с.

Додаткова література

1. Батанов О. В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні : Монографія / О. В. Батанов. – К. : [б/в], 2001. – 260 с.
2. Воловодова Е. О социокультурной специфике субъектности территориальной общины: организационный аспект / Е. Воловодова, А. Касперович // Социология: теория, методы, маркетинг. – №1. – 2004. – С. 103–119.
3. Демидова Т. Е. Сравнительный анализ форм работы в общине в зарубежных странах / Т. Е. Демидова // Российский журнал социальной работы. – 1997. – № 2. – С. 156–157.
4. Климанська Л. Громада в системі громадянського суспільства / Л. Климанська, О. Софін // Реформування соціальних служб в Україні: сучасний стан та перспективи: Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. / За ред. Неллі Ничкало, Бреда Мак Кензі. – Львів-Вінніпег: Видавнича фірма "Малті-М".–Львів, 2003. – С.78-81.
5. Корпач Н. І. Сільська громада як чинник вирішення соціальних проблем дітей та молоді [Електронний ресурс] / Надія Іванівна Корпач // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2012. – С. 134–138. Режим доступу до ресурсу:

<http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1020/4/Korpach.pdf>.

6. Найдьонова Л. А. Соціально-психологічні феномени створення територіальних спільнот / Л. А. Найдьонова // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. - №6. – С.19–22.
7. Нойфельд И. Методы социальной работы / И. Нойфельд // Теория и практика социальной работы: отечественный и зарубежный опыт. - М. – Тула, 1993.– С. 135–145.
8. Острови надій : розробка стратегій локального розвитку / Я. Варда, В. Клосовські. – Івано-Франківськ : Нова зоря, 2003. – 312 с.
9. Ромм М. В. Теория социальной работы : учеб. пособие / М. В. Ромм, Т. А. Ромм. – Новосибирск, 1999. – 64 с.

IV. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

V. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- робоча навчальна програма;
- презентації теоретичного матеріалу в Power Point
- роздаткові матеріали для самостійної роботи студента під час семінарських занять;
- контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;

— тести.